

Список використаних джерел

1. Інформація про практику здійснення дисциплінарного провадження стосовно прокурорів за 2021–2022 роки. *Кваліфікаційно-дисциплінарна комісія прокурорів*. URL: <https://kdkp.gov.ua/page/zvity-komisii>.

2. Рішення Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів № 95дп-22 від 3 травня 2023 року про накладення дисциплінарного стягнення на прокурора. *Кваліфікаційно-дисциплінарна комісія прокурорів*. URL: <https://kdkp.gov.ua/decision/2023/05/3/3473>.

Олексин Христина Любомирівна,
здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
навчально-наукового інституту № 3
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:
Хабло Оксана Юрївна,
професор кафедри кримінального процесу
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАПОБІЖНОГО ЗАХОДУ У ВИГЛЯДІ ТРИМАННЯ ПІД ВАРТОЮ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Від початку повномасштабного вторгнення держави-агресора та введення воєнного стану на території України Указом Президента України № 64/2022 [1] до Кримінального процесуального законодавства України була внесена низка змін та доповнень, що прямо стосуються застосування запобіжних заходів, повідомлення про підозру, вручення письмового повідомлення про підозру, порядку розгляду питань про продовження запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, порядку розгляду клопотання про обрання запобіжного заходу щодо затриманого та багато інших законодавчих змін.

Разом із такими змінами з'явилися і нові питання стосовно застосування деяких його норм та їх використання на практиці. Опираючись на Закон України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо удосконалення відповідальності за колабораційну діяльність та особливостей застосування запобіжних заходів за вчинення злочинів проти основ національної та громадської безпеки» від 14 квітня 2022 року варто виокремити наступні зміни [2].

Цим Законом встановлено, що жоден інший, більш м'який запобіжний захід, окрім тримання під вартою, не може бути застосований під час дії воєнного стану до осіб, які підозрюються або обвинувачуються у вчиненні злочинів передбачених ст. 109–114-1, 258–258-5, 260, 261, 437–442 Кримінального кодексу України [2] [3].

Така законодавча ініціатива щодо змін в кримінальному процесуальному кодексі України, на нашу думку, є досить таки

доцільною, оскільки застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою стосовно осіб, що вчинили вище перелічені кримінально-карані діяння є цілком логічним та доцільним. Зокрема, це певна гарантія, що підозрюваний чи обвинувачений, до прикладу, за ст. 109–114-1 КК не нанесе більшої шкоди національній безпеці України. Стосовно всіх вище перелічених злочинів, під час дії воєнного стану на території України слідчий суддя, суд при постановленні ухвали про обрання і застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, має право, не визначати розмір застави, що створює відсутність альтернативного запобіжного заходу.

Такі зміни викликали дискусійні обговорення і дослідження серед таких вчених як В. Завтур, В. Рогальська, І. Гловок, О. Дроздов, Г. Тетерятник, Т. Фоміна, О. Хабло, що зумовило подальше вдосконалення кримінального процесуального законодавства.

Під час розгляду дискусійних положень варто звернути увагу на зміни та доповнення до чинного КПК, що на сьогодні є досить актуальними. Ще в 2014 році КПК було доповнено розділом IX-1 «Особливий режим досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції», який дуже стисло регламентував правовий режим і цим самим не відповідав сьогодишнім реаліям. Тому законодавцями було прийняте рішення змінити назву розділу IX-1, який зараз звучить так: «Особливий режим досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного стану» [1].

Очевидно, що саме таку назву матиме зазначений розділ КПК України. Така назва була прийнята на підставі Закону України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо удосконалення відповідальності за колабораційну діяльність та особливостей застосування запобіжних заходів за вчинення злочинів проти основ національної та громадської безпеки»[5]. Крім того зміни були внесені до КПК на підставі Законів України № 2108-IX від 03.03.2022, № 2110-IX від 3.03.2022, № 2111-IX від 3.03.2022, № 2125-IX від 15.03.2022, № 2137-IX від 15.03.2022, № 2160-IX від 24.03.2022, № 2198-IX від 14.04.2022, від 27.07.2022 № 2462-IX.

Всі вище перелічені нормативно-правові акти встановили особливості досудового розслідування та судового розгляду в умовах воєнного стану, зокрема застосування запобіжних заходів.

Так, статтею 615 КПК визначено особливий режим кримінального провадження в умовах воєнного стану. В частині першій, зазначається, що у разі введення воєнного стану на території України, з причин якщо відсутня технічна можливість доступу до Єдиного реєстру досудових розслідувань (далі – ЄРДР) - рішення про початок досудового розслідування приймає дізнавач, слідчий, прокурор, про що виноситься відповідна постанова, яка повинна містити відомості, передбачені ч. 5 ст. 214 цього Кодексу. У невідкладних випадках до винесення дізнавачем, слідчим, прокурором

постанови про початок досудового розслідування може бути проведений огляд місця події. Така постанова приймається невідкладно після завершення огляду [1]. Разом із цим варто зауважити, що у разі відсутності технічної можливості доступу до ЄРДР в деякій мірі ускладнюється процедура внесення відомостей до нього, а також застосування запобіжного заходу до підозрюваного.

Законодавцями в розділі IX-1 КПК у квітні 2022 року було визначено особливості обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою та прийняття рішення про надання дозволу на здійснення затримання з метою приводу, зокрема такі: обрання тримання під вартою; продовження строків тримання під вартою; порядок зміни запобіжних заходів у вигляді застави та домашнього арешту; скасування запобіжного заходу для проходження військової служби за призовом під час мобілізації на особливий період; прийняття рішення про затримання з метою приводу, а також затримання особи без ухвали слідчого судді чи постанов керівника органу прокуратури.

Що стосується обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, то в п. 2 ч. 1 ст. 615 КПК була встановлена виняткова обставина обрання запобіжного заходу керівником органу прокуратури [4], яка була скасована подальшими змінами до цієї норми відповідно до Закону України від 27.07.2022 № 2462-IX [5].

І це цілком виправдано, адже законодавча можливість обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою суб'єктом, який не є носієм судової влади, може бути однією із причин порушення Україною прав і свобод людини і громадянина. Адже в таких випадках при обранні ізоляційного запобіжного заходу виникають ризики стосовно дотримання засади верховенства права.

Список використаних джерел:

1. Указ Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» № 64 від 24.02.2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>.

2. «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо удосконалення відповідальності за колабораційну діяльність та особливостей застосування запобіжних заходів за вчинення злочинів проти основ національної та громадської безпеки»: Закон України від 14.04.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2198-20#n12>.

3. Кримінальний кодекс України: Закон України зі змінами від 11.08.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14?find=1&text=109#Text>.

4. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України зі змінами від 11.08. 2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17?find=1&text>.

5. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення окремих положень досудового розслідування в умовах воєнного стану: Закон України від 27.07.2022 № 2462-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2462-20#Text>.